

KŐBE ZÁRT REJTÉLY

Életünk során mindig keressük a kapcsolatot a természethez fűződő gyökereinkkel, olykor tudatosan, máskor tudat alatt. Idővel rádöbbenünk, hogy boldogságunk tiszta forrása a harapnivaló friss levegő, a fodrosodó patak csobogása, a fák ölelő karja, az évmilliókat megélt, ősenergiát sugárzó kőzet közelsége, azaz az anyatermészet kincsei. Az ősi kultúrákban a természethez kötődő szalag elválaszthatatlanok voltak az embertől, ezernyi megfejthetetlen rejtélyt őriznek, ahogyan a Bükkalján csúcsosodó misztikus kaptárkövek is.

Bizonyára már sokan hallották a kaptárkő-kifejezést, mely Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyik településén, Szomolyán és környékén fellelhető fülkés sziklakúpok elnevezése. Szomolyán 13 kaptárkővet ismerünk, melyek oldalfalába összesen 132 fülkét faragtak elődjaink. Ezek a titokzatos történeti emlékek a térségben több településen fennmaradtak: Siroktól, Eger határán és Cserépváralján keresztül, egészen Kácsig. A Bükkalján összesen 41 helyszínen 82 sziklatorony található, amelyekben 479 faragott fülkét/ablakot számolhatunk össze. Szórványosan az ország más területein is előfordul faragott fülkés szikla (például a Pilisben, Balaton-felvidéken stb.), de olyan gyakorisággal, mint a Bükk lábánál, sehol máshol.

A rejtélyes kőtornyokat szinte minden településen másként nevezik. A néphiedelem és a régészeti kutatók állásfoglalása nyomán a legismertebb kaptárkő-elnevezés mellett a vakablakoskő,

a püspöksüveg-, a bálványkő-, a köpüskő-kifejezés mind ugyanarra a kultúrtörténeti kőképződményre utal. Most egy kicsit megidézzük a múltat a kutatók szemüvegén keresztül.

Ablak a természetre

A Bükkalja a miocén kori vulkáni hamu lerakódásával jött létre, mely jellemzően riolittufa és ignimbrit alapkőzetet eredményezett. Ezt követően a felszín a jégkorszak eróziós hatásai (víz, jég, szél stb.) formálták. A természet erői a kőzetet felaprózták, majd a völgyekbe elhordva lerakták a szemcséket. Ennek eredményeként kialakult a különleges sziklakúpokkal tarkított Bükkalja, mely a déli irányban elnyúló lankáival eléri az Alföld északi peremét.

A természet erői után az ember is formálta a sziklakúpokat, hiszen a köveken a mai napig jól felismerhető faragott, ablakszerű nyílások láthatók. Egy-egy

kövön az ablakok – más szóval fülkék – száma nagyon eltér, egyiken 48 darabot is (Szomolya, Királyszeke) megszámlálhatunk, kisebb köveknél pedig csak 3-5 ablak „nyílik az erdőre”.

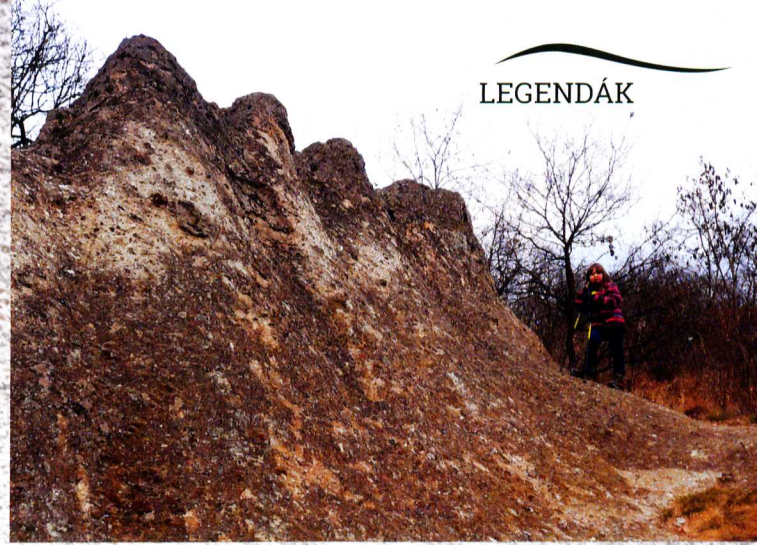
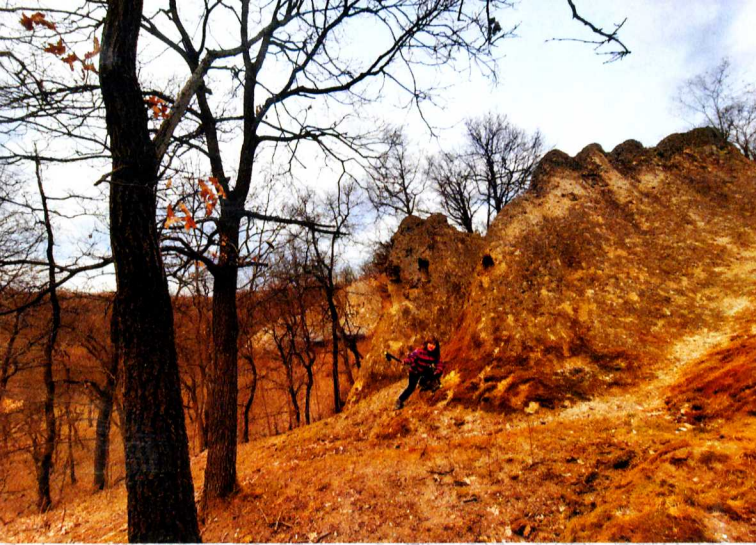
A fülkék tájolása egészen változatos, szinte minden égtáj felé néznek. Átlagosan 60 cm magasak és 30 cm szélesek, de a sziklabeledő felé többnyire kissé szűkülnek. Ettől azonban jóval nagyobb fülkék is megfigyelhetők, a legnagyobb ismert nyílás 112 cm magas.

---

*A Bükkalján 41 helyszínen
479 faragott fülkét
számolhatunk össze.*

Több fülkénél pedig még egy külső keretet is faragtak eleink, mely vélhetően valamilyen ajtó illesztésére szolgált, emellett néhány fülke hátfalán keresztalakzat is látható.

Saad Andor miskolci orvos és Korek József régész az 1960-as években ásatásokat végzett a szomolyai és cserépváraljai kaptárköveknél, ahol Árpád-kori edénytöredékeket és karddarabokat találtak.

Méhek lakása?

A csekély számú tárgyi lelet alapján a kutatók arra következtettek, hogy a fülkék a 11-15. században lehettek használatban, méghozzá sziklaméhészet céljából. Elméletük szerint az üregek hosszanti oldalához vezető bemetszések a méhek számára kialakított röpnylások. Továbbá a sziklakúpok előtt kivájt mélyedésekhez futó csatornákkal csapadékvizet gyűjtöttek a méhek számára. Ezt a teóriát más kutatók több ok miatt cáfolják.

A fülkék tájolása, és a gyakori ferde, előrebukó kialakítása folytán a méhészeti cél megkérdőjelezhető. Emellett az Árpád-kori írások csak a méhészet meghonosításáról szólnak, azonban a sziklaméhészet magyar gyakorlatát homály fedi.

A honfoglalás előtti időben őseink és más, a Kárpát-medencében portyázó népcsoportok bálványimádók, pogány vallásúak voltak. Kandra Kabos: Magyar Mythológia (1897) című könyvében ezt írja őseink hitéről: *„...a fenmaradás reménye oly mélyen gyökerezik az emberi szívben, s a végkép megsemmisülés fogalma annyira érzelmeikbe ütközik, hogy minden népnél már a legrégebb időkben feltaláljuk a hitet az elköltözött lelkek fenmaradása iránt.”*

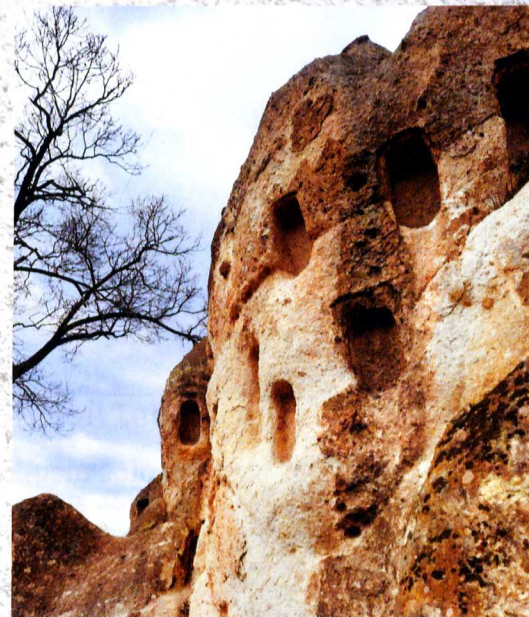
A pogányok tehát mélyen hittek a lélekvándorlásban, ahogy írja Kandra: *„...őshit, hogy a síron túl folytatja a lélek a földi*

életet.” A nagy ívű, részletes és egyben varázslatos mű a kaptárkövekre is kitér, amely során cáfolja a méhészeti elméletet. *„És mert ilyen bemélyítések vannak az éjszakra néző oldalakon is, méhköpiüknek tartani nem lehet. Nem lehet üregök csekély voltánál fogva sem, mely csak egy hamvedert fogadhatott magában. A záró tábla a nyomok szerint ékkel volt a nyílásra erősítve. Szívesen csatlakozom Bartalos Gyula régész barátomhoz, ki ezeket az ősi vallás szent helyeinek tartja, mint temetőket.”* Ez az elmélet ahhoz a tényhez is illeszkedik, hogy a hunok korában nagy hagyománya volt a halottégetésnek, melyet a máig élő közmondásunk is megőrzött: *„Se híre, se hamva!”*.

Tudjuk, hogy az ősi vallási szertartásokon a papok, a táltosok és a garabancosok állati áldozatot mutattak be Isten tiszteletére. Ezek a szertartások a természetben, a nép által kiválasztott szent helyszínen zajlottak. A kereszténység meghonosításakor, 1092-ben ennek tiltásáról I. László király rendelkezett: megtiltotta, hogy a pogányok a forrásoknál, vizeknél, fáknál, köveknél áldozati szertartásokat végezzenek. Lehetséges, hogy az ablakos köveknél, mint egyfajta kőoltárnál bemutatott istentiszteletekre is vonatkozott a törvény? Vagy esetleg a vakablakokban bálványokat helyeztek el őseink? A kérdés máig megválaszolatlan.

Védett múlt

A rejtélyes múlt felfedése további régészeti feltárást igényelne, melynek alappillére, hogy a kaptárkövek állapotát megőrizzük. Hála a kutatóknak, köztük Saad Nándornak, 1960-ban az Országos

Természetvédelmi Tanács természetvédelmi oltalom alá helyezte a kaptárköveket, így garantálva a kultúrtörténeti emlékek megőrzését. Továbbá 2016-ban a Hungarikum Bizottság döntése által a *Kaptárkövek és a bükkaljai kőkultúra* bekerült a Hungarikum Gyűjteménybe. Napjainkban pedig a Kaptárkő Egyesület kutatja a kultikus kövek történetét, és ismeretterjesztő előadásaival ápolja a bükkaljai kőkultúra hagyományait. A kaptárköveket – a védettségük ellenére – magunk is felkereshetjük, talányos múltjuk beindítja a gyerekek fantáziáját, sőt talán a felnőtteket is. Ne csodálkozunk hát, ha a köveknél töltött nap után a gyerekek mesébe illő dinótojásfészkekről, vagy boszorkánybarlangokról regélnek majd.

Vigh Ilona
EGERERDŐ Zrt.